

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Quod homines sacrificabantur dæmonibus usque ad tempora Saluatoris.
Cap. vij

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

Quoniam igitur alios bonos, alios malos daemones putat, age iam uideamus, certisq; rationibus approbemus, malignos esse omnes demones, quibus gentilitas loco deorum eos ueneret. Quod quidem hoc modo demonstrare conabimur.

Omne quod bonum est non posse non potest, & e contra, quod malum est. Daemones autem & dii gentilium Saturnus, Iupiter, Iuno, Minerua & similes ac inuisibiles uirtutes, quae in simulachris & per simulachra operantur, non solum brutorum immolationibus animalium, quod iniustum & abominabile Theophrasto & Porphyrio esse uidetur, uerum etiam caede ac sanguine hominum summopere gaudent, quomodo igitur boni daemones isti erunt, & non scelesti atq; perniciosi spiritus.

Quod homines sacrificabant daemonibus usq; ad tempora Saluatoris.

CAPVT VII.

Incipiamus igitur latius ostendere, quantus error, quantaque impietatis putredo humanum genus ante Saluatoris nostri tempora detinebat, quae postquam incepit euangelium in orbe terrarum praedicari, minui sic coepit, ut Adriani temporibus in morem Solis euangelica iam coruscante doctrina apertissime dissoluta sit. Gentilium ergo ipsorum, ut adhuc fecimus uocibus ad declarandam praescorum temporum pestem utemur, quae adeo animos hominum inuaserat, ut quasi daemoniaci & a perniciosis profecto spiritibus agitati, liberorum sanguine scelestas placarent uirtutes. Ita pater unicum filium, dilecta mater filiam daemoni, tanquam ouem sacrificabant. Ita genus hominum, quod humanum esse natura cognoscit, ad furiosam immanemq; crudelitatem a daemonibus impellebatur, quae ita se habere non modo apud Barbaros, uerum etiam apud Graecos omnis historia plena est. Nam & Rhodij hominem Saturno sacrificabant, quam rem magis temporibus postea mitigare uolentes, mortis supplicio aliquem damnatum ad saturnia usq; conseruabant, quem in ipso festo uino grauato immolabant. In Salamine uero insula, quam antiquissimis temporibus Corroneam uocabant usque ad Diomedis tempora Agraulae Cecropis filiae homo caedebatur. Postea uero in templo Palladis Agraulae ac Diomedis (unum enim trium fuit) Diomedis homo immolabatur, qui ab adolescentibus ter

h iij circū

circum aram ductus tãdem a sacerdote hasta percussus, & in rogo impositus cremabatur. Quam rem Diphilus rex Cypri Seleuci temporibus abominatus, non hominẽ sed bouem Diomedii sacrificari statuit. Dæmon autẽ ille quicunq; fuerit, nõ inuitus bouẽ pro homine suscipiebat. Ita nõ multum interesse inter immolationẽ hominis atq; bestiaẽ uideretur. Manethus autẽ hystoricus, apud Aegyptios in Heliopoli homines immolatos fuisse in libris de Pietate testat, quẽ morem Amosis improbauit. Sacrificabant uero Iunoni tres in die, quos inquirebant, si mundi essent, quẽadmodum postea uituli. Ce reos autẽ offerri pro illis tres Amosis iussit. Dionysio etiam omadio apud Chios appellato, homo crudeliter discerptus sacrificabat. La cedamonios etiam Apollodorus scribit, hominẽ Marti sacrificare solitos, & Phœnices bellorum aut pestilentie calamitatibus amicis/ simos Saturno solebant immolare, quod omnes qui eorum historiã scripserunt testantur, maxime autem Sachoniatho a Philone biblio in græcam linguã, ut in superioribus dictum est, traductus. Histrus quoq; qui Cretensem historiam collegit, Curetas scribit Saturno antiquitus pueros sacrificasse. Sed pallas qui optime omnium mitre mysteria ædidit, sic hac de re scripsit. Immolationes autem hominũ imperatoris Adriani temporibus ubiq; fere cessarunt. Immolabant enim prius in Laodicea Syria Palladi uirgõ, nunc autem cerua, & arabes singulis annis puerq; immolantes sub ara sepeliebãt, omnesq; Græci communiter antequã in bella exirent, ut Philarchus histori/ cus tradidit, hominem immolabant. Prætereo Thracas & Scythas cæteraq; prisca. Verum etiam nunc quis ignorat in magna urbe La tini, Iouis solennitate hominem immolari? & usq; ad hunc diem nõ in Archadia solum Pani liceo, nec in Carthagine Saturno, sed omnes communiter homines cum dies statutus aduenerit, quo sacrificare hominem solebant, aram sanguine hominis spargunt. Philo etiam, qui Phœnicum historiam conscripsit, his uerbis in primo utitur li/ bro. Morem inquit prisca in magnis calamitatibus atq; periculis fu/ isse, ut ciuitatis aut gẽtis princeps, dilectissimum ex liberis ulciscen/ ti dæmoni quasi redemptiois præmium traderet, & sic traditum my/ stice jugularet. Sic igitur Saturnus rex regionis, quem Phœnices Israelem uocant, qui posteaq; hominẽ exiuit, ad Saturni stellam ad/ ductus

ductus est, cum ab Anobret nymp̄ha unicum haberet atq; charissi-
 mum filium leud, a re ipsa dictum (sic enim etiam nunc Phoenices
 unicum filium appellat) quia maximò atq; periculosissimo bello ci-
 uitas premebatur, regio indutum ornatu super cõstructam, ad hec
 preparatamq; aram immolauit. Nõ iniuria ergo eximium dicemus
 illum Clementẽ in libro, quo ad ueritatẽ gentiles adhortat, his v̄bis
 ista deplorasse. Crudeles immanesq; hominũ hostes dñi uestri sunt,
 qui non solum amentia latantur nostra, uerum etiam modo per cõ-
 temptationem certaminis, modo per cupiditatẽ uictoriæ animis ue-
 stris concitatis ad uoluptatem suam immolationes hominũ postu-
 lant, qui multis nonnunq; ciuitatibus atq; gẽtibus, tanq; communes
 pestes & fulmina incidentes nõ cessarunt atrociter homines uexa-
 re, quousq; sanguine hominũ placati sunt. Aristomenes em̄ Mese-
 nius Ioui, quem illi appellant Ithometem, trecentos simul sacrificauit,
 in quibus Theopompus etiam Lacedæmoniorum rex fuit no-
 bilis scilicet ac regia hostia. Tauroscythæ autem quoscunq; adue-
 nas ceperint capiunt autem multos, qui fluctibus & tempestate ad
 eos depelluntur) Dianæ statim immolare solent, quæ sacrificia tra-
 gice in scæna Euripides decantauit. Monuimus v̄o in libro mira-
 culorum collectionis in Pellæ ciuitate Thessalica hominem Achí-
 uum Peleo & Chironi singulis annis immolatum fuisse narrat. Ly-
 cti etiam. Cræteses autem isti sunt, Ioui hominem immolabant, ut
 Anticlides scripsit. Lesbi quoq; Dionyso, & Phocenses Dianæ, al-
 teros Doscida, alteros Phitocules historici hominem immolare so-
 litos conscripserunt. Herechteus v̄o Atticus & Macharius Roma-
 nus filias suas alter Proserpinæ, ut Demaratus in primo tradidit, al-
 ter defensori dæmoni, ut Dorotheus in quarto italicarum rerum ex-
 posuit, immolare nõ dubitarunt. Perhumani uero dæmones, quo-
 modo enim non scelestissimi sunt, & illi qui tanquam Saluatores
 inuocantur, & isti qui salutem ab insidiatoribus petunt, litareq; pu-
 tant deis hominum iugulo: nec enim homicidij crimen effugiunt,
 etiam si Ioui hominem offerant. Cur igitur o prudentissimi bæluas
 fugimus: & si forte ursam aut leonem aut serpentem uidimus, sta-
 tim resiliamus, ut poeta omnium maximus ait. Retro pedem cum
 uoce repressit.

Impro/

Improuisum aspris ueluti qui sentibus anguem
 Pressit humi nitens trepidusq; repente refugit
 Attolentem iras, & carula coëta tumentem
 Perniciosos autem damonas fraudulentos & pestes hominum ma-
 nifeste uidentes, a quibus liberi etiam uestri ad eadem petunt non
 fugitis: Hæc ille. Ego autem etiam Dionysium Halicarnasense ui-
 rum Romanæ historiæ ac Italicæ peritissimum, huius sceleris testem
 adducam, qui in primo de Antiquitate italicæ, Iouem & Apollinem
 quoniam decima hominum immolata non fuerat, magnas Italis ca-
 lamitates induxisse his verbis scribit. Nullus in arboribus fructus in-
 quit ad maturitatem usq; permansit, sed immaturi omnes defluebant,
 nec spicæ semine replebantur, nec herbæ pecori sufficientes germi-
 nabant, fontes quoq; ipsi alij bibi non poterant, alij æstatis tempore
 deficiebant, & aut mulieres abortum patiebant, aut nati pueri man-
 ci & discerpti erant. Cætera quoq; hominum multitudo egrotatio-
 ne ac morte crebrius q̄ solebant uexabatur, sciscitantibusq; ipsis qd
 in deos commiserunt quidq; facturi, ut ab his pestibus liberarētur,
 responsum fuerat, quia cum impetrassent quæ petierant, non reddi-
 derunt omnia quæ uouerunt. Sed maiora adhuc debent, quæ si red-
 diderint, conquiescent. Pelasgi enim & Aborigines nihil sibi terra
 producente uouerunt Ioui atq; Apollini, ex nascituris decimam se-
 partem immolaturos. Cessauit igitur postea talis calamitas, & illi foe-
 cundissimo rerum usi prouentu, decimam nascētium omnium par-
 tem sacrificabant. Hæc Mirsinus Lesbicus non Pelasgos aut Abori-
 gines, sed Thyrenos passos fuisse narrat. Responsum igitur recita-
 tum magna omnes ambiguitate tenebatur. Senior deinde quidam
 aliarum rerum primitias dixit recte dijs consecratas fuisse, nullam au-
 tem ex hominibus partem, quam dii maxime diligunt esse immola-
 tam. Quare calamitatibus semper inquit uexabimur, nisi ut cætero-
 rum animalium, sic hominum primitias sacrificabimus. Hanc senis
 orationem cum alij probarent, alij plenam insidiarum putarent, scisci-
 tari rursus per oracula placuit, si hominum decimam sacrificare dijs
 gratum esset. Deo autem annuente, magna seditioe uexati sunt, &
 tunc primus primates ciuitatum & reliqua multitudo atroci suspi-
 cione, ne dolo ista primates facerent commota, scissi atq; diuisi sunt,
 o migra/

bantq; multi, imo uero quasi amentia furentes pellebantur & pellebant, multaq; ciuitates desitutæ pene fuerunt. Sequebantur enim fugiētes filios, qui genuerunt, & fratres cognati, & propinqui propinquos, ita ex Italia fugientes, Græciam & Barbariam repleuerūt, quod malum non paucis annis Italiam uexauit. Nam & ciuitatum principes tum seditionem timentes, tum religioni satisfaciendū putantes ab adolescentibus, qui ad iuuentam in annos proueniebant, primitias deligebant. Et paulo post. Afferunt autem Saturno in Italia, priscis temporibus ita sacrificatum fuisse, quemadmodum apud Carthaginenses antequam urbs eorum dirueretur. Celti uero ad hæc usq; tempora & occidentaliores fere omnes homicidio sacrificant. Hercules autem fertur primus in Saturnino ara adificata intemeratas hostias immolasse, ac legem qua homines sacrificabantur reuocasse, & ne quasi, patrio ritu neglecto, superstitione inani incolæ turbarentur, simulachra pro uiuis hominibus, quos influentia Tyberis projiciebant hostiarum ornata, modo in Tyberim immittere docuit, quæ res a Romanis temporibus quoq; nostris idibus Maijs diligenter fieri solet. Ea enim die pōtiffices animalibus primo secundum leges immolatis, uirginesq; uestales, prætores, aliq; ciues quos sacris adesse fas est, xxx. simulachra hominum, q̄ argiuos appellant, a ponte sacro in Tyberim demittunt. Hæc Dionysius. Diodorus x̄o consentanea istis in uigesimo hystoriæ uolumine Carthaginensibus ac Agatocle Tyranno Sicilia post mortem Alexandri Magni primi Ptolemæi temporibus obsessis his uerbis conscripsit. Dicebant autē Saturnum illis iratum fuisse, quoniam prius ipsi excellentiores ex filijs suis sacrificabant. Postea x̄o clam empris infantibus atq; eductis, liberorum loco immolabant. Cumq; diligenti facta inquisitione, multi ex suppositis inuenirentur sacrificari, facile animis induxerunt, ut crederent ad obsessionē urbis hostes idcirco diuinitus missos fuisse, quoniam priscos deorum honores non seruarent. Itaque deos placare studentes, ducentos ex nobilissimis adolescentibus publice sacrificarunt. Tercenti x̄o aliq, quoniam suspectos se esse uidebant, sponte se tradiderunt. Erat autem apud eos aenea Saturni statua magnitudine mirabilis, cuius manus in terram extense ita erant in gyrum, ut qui ad eum prouenire adolescentes cogebant, ingen-

ingul

i tem

tem foueam igni repletam inciderent. Iure igitur Hebraeorum scriptura reprehendit eos, qui moribus patrum contemptis, haec imitati sunt, dicens. Immolabantque filios atque filias suas daemonibus, in factaque terra est in sanguinibus, & contaminata in operibus eorum. Arbitror iam per ea quae dicta sunt satis patere, non bonorum daemonum inuentionem fuisse priscam illam, & primam simulachrorum institutionem, & uniuersam religionem gentilium, sed perniciosorum omnino atque scelestorum. Itaque uerus profecto inuenitur propheticus ille sermo. Omnes dii gentium daemones. Apostolicum etiam illud quo dicitur, quia quae gentes sacrificant, daemonibus non deo sacrificant. Et certe si quid boni in deis gentilium esset, amatores profecto iustitiae salutare & benefactores hominibus essent, nec humano sanguine gauderent. Sed responsis & omnibus modis a cede humanum genus repellerent.

Quod mali daemones ad omnia flagitia & facinora homines impellebant. CAPVT VIII.

Quod uero maligni ad ista daemones humanum genus intruserunt, quis per se ipsum pateat, tamen inde quoque apertius uidebis, si adulteria & fornicationes gentilium, quae usque ad hunc diem in Heliopoli Phoenice, multisque alijs in locis peraguntur, in mentem tibi ueniant, quasi enim primitias quaedam dijs debitas turpissimas huiusmodi operationes in templis offerunt. Nam si nec homines quidem modesti ac mites caedibus & stupris laetantur, quanto magis dii aut boni daemones ab his rebus erunt alieni? Si vero quispiam obijciat malignos quidem esse daemones eos, qui haec petunt, alios autem illos bonos, quos maxime tanquam Saluatores uenerant, querendum ubi nam isti Saluatores sui, quos colunt sint, & non possunt malorum uim ab huiusmodi facinoribus atque flagitijs auertere. Quomodo autem boni sunt, si malos daemones non depellunt? si cultoribus non auxiliantur? Aut cur humanum piuumque hominum genus atrocitate malorum daemonum uexari permittunt? Cur etiam non admonuerunt homines non ut deum honorare, sed ut perniciosum daemone odisse illum, cui haec iniqua & turpia placeant? Quomodo ergo uerum isti deum colunt, qui nec Rhodijs, nec Salaminis, nec Heliopolitanis fugiendos esse prauos daemones signifi